



## **Acta sanctorum**

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae  
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

**Bolland, Johannes**

**Parisiis et Romae, 1866**

§. V. Sancti iter Arelatem et Massiliam versus pietatis ergo susceptum:  
mirabilis ejus obitus: corporis sepultura, translationes et patrata post  
mortem miracula.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE  
J. G.

§ V. Sancti iter Arelatem  
et Massiliam versus pie-  
tatis ergo susceptum :  
mirabilis ejus obitus :  
corporis sepultura, trans-  
lationes et patrata post  
mortem miracula.

Præcognito  
suae mortis  
tempore, Arelatem  
Sanctus  
proficiscitur

Igitur post habitas Epauonensem et Lugdunensem synodos, cum S. Apollinaris ab exilio ad episcopalem cathedram honorifice, ut num. 36 innuit, reductus esset, eo animum curamque omnem pro sua vigilantia et sollicitudine intendit, ut, qua saluberrime in ambobus synodis decreta fuerant, accuratissime suo quæque tempore in sua diocesi præstarentur. Ast hæc non diu post tam vigili Pastore gavisus est : divinitus quippe de imminente sibi ad immortalam vitam transitu admonitus, cum pontificalis officii cursum, ut biographus noster num. 7 ait, tricesimo et quarto anno venerabilis vite completeret, superna ammonitione commotus ad visendos consacerdotes propinquosque suos properare decrevit, dicens, ante transitum suum (quem jam celeriter imminere, divina revelatione cognoverat) velle se tam liminibus sancti Genesii martyris, quam conspectibus pontificum atque affatibus propinquorum præsentanea contemplatione præbere. Erat Arelate hoc tempore, uti et multo ante, quemadmodum Cuperus noster tom. V Augusti pag. 124 et 125 demonstravit, in primis celeberrimum S. Genesii martyris sepulcrum, atque ad illud solemnes instituta peregrinationes solebant; debebant quoque in Arelatensi urbe S. Casarius, ejus episcopus, et de S. Apollinaris consanguineis viri illustres, Parthenius et Ferreolus. Huc ergo defluo Rhodani cursu navigare Sanctus noster instituit, quo suam erga celeberrimum martyrem Genesium venerationem pariter exhiberet, et consanguineis suis ultimum vale diceret.

ad S. Genesii  
M. sepulcrum  
suosque con-  
sanguineos  
visendos.

41 Quæ in hoc itinere a S. Apollinare gesta, quæ patrata ab eo sint miracula, cum a biographo satis fuse exposita fuerint, eorum hic summa dumtaxat capita referam; id unum præmonere contentus, non hic de illius Genesii, qui Romæ ex mimo gentili Christianus ac deinde martyr effectus est, sed de alterius Genesii martyris sepulcro sermonem esse, ejus nimirum, qui, Usuardo teste, Arelate exceptoris functus officio, cum impia, quibus Christiani puniri jubebantur, edicta nollet excipere, comprehensus atque decollatus, martyrii palmam proprio cruore baptizatus accepit, de quo consule, si lubet, hic Annotata in cap. 2, lit. b et tom. V Augusti a pag. 123. Hæc igitur rerum a Sancto nostro in itinere gestarum summa est. Jam secundo Rhodani defluu in conspectum Avenionensis urbis ventum erat, cum navis, qua S. Apollinaris cum suis vehabatur, oborta subito procella, dæmonisque opera, ut scribit biographus, vehementer agitari, unusque pæris, Alifius nomine, ab insilente intro cacodæmone miserandum in modum vexari cepit. At mox utriusque malo obviam ivit sanctus Præsul, et, ut ait biographus, dormiens procacitatem repressit undarum, et dæmonium ab arrepto corpore evigilans fugavit, jussu nimirum Salutare presbytero, qui et ipse dæmonis impugnatione

sæpe infestabatur, energumeno puero manus imponere, quo præstito, tum energumenus puer, tum ipse Salutaris presbyter perpetuum incolumes redditi sunt. Dumque interim de accepto beneficio omnipotenti Deo grates cuncti exsolvent, Arelatem appulsus Apollinaris, a S. Casario, Arelatensi præsule, atque a Liberio, Parthenio et Ferreolo honorificentissime, concurrentibus totius urbis incolis, excipitur, ubi cunctorum precibus exoratus, paulo diutius quam staterat, commoratus, multisque a consanguineis ditatus muneribus est, quæ ad sublevandos inopes incolæ viæ non statim exhausit magnificentissimus Præsul.

42 De his prolucius cap. 2 biographus noster, quem proinde una cum Annotatis studiosus lector pro arbitrio consulat. Quia vere angustioribus horum terminis haud ita, ut oporteret, dilucide exponi valent, quæ de uno ex jam memoratis Sancti consanguineis dicenda veniunt, de eo hic nonnulla disserere visum est. Ferreolum, qui cum Parthenio Apollinarem nostrum, etiam summis, quibus poterat, honoribus exceperit, non esse illum Galliarum præfectum, qui Papiamillam Syagrii, viri clarissimi filiam, uxorem duxit, haud opus est multis probare, quandoquidem is sub Honorio imperatore floruit atque adeo uno circiter sæculo Antistite nostro exstiterit antiquior. Verum an de hujus Ferreoli filio, cui Tonantii Ferreoli nomen erat, hic a biographo actum non fuit? Ita quidem existimasse videtur eruditissimus Edmundus Martene, dum tom. VI Veterum Scriptorum col. 782 biographi nostri de Ferreolo verba ita excipit : Ferreolum illum eandem esse existimo cum Ferreolo, de quo Sidonius Apollinaris Nemausum profectus lib. II, Epist. 9 ad Donidium ait : « Inter agros amœnissimos apud » humanissimos dominos Ferreolum et Apollinarem tempus voluptuosissimum exegi. » Cum enim hæc Sidonii verba, nec de Ferreolo, Papiamillæ supra citato conjuge, nec de hujus ex filio nepote, infra memorando, intellexisse poterit Martenius, non de alio, quam de Tonantio Ferreolo, prætorio Galliarum præfecto, ad quem plures Sidonii epistolæ dedit, vir eruditus in sua Adnotatione loqui voluisse censendus est. Et est sane, cur credatur Ferreolus, lib. II, Epist. 9 a Sidonio laudatus, idem cum Tonantio Ferreolo, prætorio Galliarum præfecto, omnino esse; quandoquidem illum eadem Epistola 9 Sidonius sibi consanguineum facit, Virumque præfectorium vocat, qualis certe fuit Tonantius Ferreolus præfectorius, Afranii Syagrii et filia nepos, lib. I, Epist. 7 ab eodem Sidonio hisce iisdem verbis memoratus; de quo plura, si lubet, vide apud Coingtium tom. I Annal. Eccles. Franc. ad annum Christi 431, num. 6.

43 Quod autem de hoc Tonantio Ferreolo intelligi nequeant, quæ ex biographi copie 2 num. 9 jam supra recensuimus, lubet in hunc modum contra Martenium ostendere : Ferreolus hic jam tum præfectus prætorio Galliarum fuit, cum Attila, trajecto Rheno, Aureliam usque penetravit, prout ex Sidonii Epist. 7, lib. I et præsertim annotatione A ad Epist. 12, lib. VII. Sirmondus noster monstravit, et Coingtius ad citatum annum 431 alique docent. Hanc autem Attilæ expeditionem anno Christi 431 contigisse, inter eruditos convenit. Accedit, quod Sidonius lib. VII, Epist. 19, Thorismundum Gothorum regem, quem Aetius prælio avertere non potuisset, gravi et inusitata Ferreoli eloquentia inflexum prandioque exceptum, ab Arelatensi

hic paulo  
fissus disseren-  
dum fuit.hic paulo  
fissus disseren-  
dum fuit.

A relatenſi urbe, quam rex ille obſidebat, remotum fuiſſe, teſtetur; quæ res ultra annum Chriſti 454 differri minime poſteſt. Cum igitur, uti ex his patet, Ferreolus ſub anno Chriſti 451 et 454 vir et auctoritate et ætate gravis ac venerabilis eſſe debuerit, non potuit ſub anno Chriſti 519 Apollinarem noſtrum Arelate aſſiduo, ut biographus loquitur, venerari occuſſu, niſi 70 circiter annos, qui inter Attilæ ac Thorismundi expeditiones et Sancti noſtri Arelatenſe iter interfuxerunt, ei ſuperaddas, atque adeo Ferreolum ſenem centenario majorem ſtatuas, qua de re mirabile proſurs eſſet tum biographi noſtri, tum aliorum, quos norim, ſcriptorum omnium altisſimum ſilentium. Quapropter relicta Martenii opinione, memoratum a biographo noſtro Ferreolum eum eſſe cenſeo, qui præfati Tonantii Ferreoli filius et Ferreoli I ac Papianniæ nepos exſtitit, cui præter Tonantii nomen, quod ei Sidonius jam ſæpe laudat, Epist. 13, lib. ix et alibi tribuit, Ferreoli etiam nomen non ſecus ac patri et avo paterno fuerit inditum. Opinionem hanc meam firmat idem Sidonius citata Epistola 13, certe ante annum Chriſti 488, ac forte ſub anno 470 conſcripta, qua Tonantium hunc adhuc juvenem compellat; ut adeo hic, natus, ut Coitius citato loco exiſtimat, ante annum Chriſti 455, aut eo certe non ſerius, facile poterit Arelate degens, ſub anno Chriſti 519 Apollinarem noſtrum debito honore excipere, jam ipſe vir ætate proſectus nec annorum numero Apollinari noſtro impar.

44 Sed dum morarum ſpatia caritatis cauſa, ut biographus ait, protrahentem Arelate Præſulem tantisper nos elucidandæ veritatis gratia detinuimus, reliquum ejus iter nunc proſequamur. Cum jam ſuæ erga S. Genesium martyrem pietati ſuorumque conſanguineorum votis feciſſet ſatis, Maſſiliam, quo ab Arcutamia ſenatrice, ſua itidem conſanguinea, invitatus fuerat, Arelatenſibus vale dicto, diſceſſit, in eoque itinere a miniſtro deperdita, quæ ex largiſſimis Sancti eleemoſynis adhuc ſupererat, pecunia ſancti Antistiis meritis feliciter recuperata eſt, ac paulo poſt energumeno, qui et ſurdus inſuper et mutus erat, mox ut Apollinaris jussu ſacro oleo a præſbytero inunctus fuiſſet, reddita ejusdem orationibus valetudo ac ſalus. Ita hæcenus biographus, qui mox ad ſupremum Sancti morbum ejusque pium obitum proſiliens, quæ Maſſiliæ ab eo geſta ſint, quæ via Valentiam regresſus ſit, ſilentio involvit. Porro ex his, quæ de S. Apollinare biographus num. 12 in hæc verba ſubdit, Ipſe remeandi (Maſſilia Valentiam) tantum ſpatium conſecutus, cælos petens, mundum, quem ſemper contempſerat, mox reliquit, ſat clare expreſſum habemus, ſupremum Sancti morbum, quo eum num. 10 Valentiam reverſum, poſt dies correptum fuiſſe, haud ſatis definito tempore et latiori phraſi indicaverat, ad pauciſſimos dumtaxat dies differri poſſe, ac viz ſanctum Antistitem ex itinere Valentiam appuliſſe, cum beatæ æternitatis iter ingreſſus eſt, laborum ſuorum virtutumque apoſtolicarum præmia recepturus. Facti hujus adjuncta ex eodem biographo lubet hic recensere.

45 Cum poſt dies a reditu pauciſſimos inæqualitate, ut biographus ait, ſeu ægitudine impeditus Antistes, ad matutina Officia ex more Eccleſiæ perſolvenda conſurgere nequiviſſet, accidit, ut quidam ex cubiculi cuſtodibus, Paragorius nomine, dæmone, quo arreptus erat, inſti-

gante, ad locum, ubi decumbebat Præſul, inſano auſu acceſſerit, et alapa non timuerit cultum violare Pontificis. At pro nefando opere penas illico miſer luit, et loco, ad quem temere acceſſerat, divinitus tandiu immobilis hæſit, donec reversis ab Eccleſiaſtico Officio Sancti miniſtris, facta ei ab hoc precibus exorato abeundi potestas eſt. Ita ſere num. 10 biographus, cui, utpote teſti oculato viroque gravi habere fidem merito poſſumus, quam pariter et ipſe meretur, dum prodigium aliud in ipſo Sancti obitu contigiſſe, ita ſere num. 11 narrat. Dum Leubaredus, archidiaconus ſancti Antistiis, de valetudine ejus perquam ſollicitus, ad ægotantis cellam ſummo mane acceſſiſſet, et hanc inſolito ſplendentem lumine conſpiceret, rei novitate attonitus primùm hæſit. Cum tamen, quanto magis prodigioſi luminis fulgor creſcebat, tanto eſtidentius miraculum agnoſceret, reſumptis tantisper animis, cœpit attentius omnia oculis luſtrare. Et ecce, Præſulem ſuum jam vita ſunctum conſpicit, eoque compositum ſitu, ut ambabus manibus ad cælum extenſis, oculis apertis vultuque ad ſuperna porrecto, mentem ſequi corpore, ſuiſque oculis cælorum regna intueri videretur. Erantque ante eum et poſt columnæ duæ mirabili proceritate conſpicuæ, ardenti lumine radiantes, cereosque ſingulos gemino geſtantes in vertice. Hæc diſſuſus ex Leubaredo archidiacono et oculari teſte biographus, qui cum annum, quo hæc geſta ſint, non expreſſerit, eum nos utcumque eruere num. 21 conati ſumus. Eo proinde curioſus lector, ſi velit, recurat.

46 De Sancti corporis ſepultura deque factis ejus translationibus nunc acturo, utinam mihi pariter ſcriptorum æqualium teſtimonia præluſerent, quibus ſuo quæque loco et tempore quam proxime ſaltem ſtatui pro certo poſſent! At, quod aliis hæcenus, qui de hoc argumento ſcripſerunt, accidit; ita et mihi aliud non ſuppedit documentum, quam quod Vincentius Barrali in Chronologia Lerinenſi pag. 378 edidit, ſibi, ut ſcribit, a Reverendiſſimo domino, Petro Andrea de Leberon, episcopo Valentia, communicatum ex antiquo manuſcripto ſucceſſionum antistitem Valentienſium. Cui quidem inſtrumento non in omnibus plenam fidem eſſe habendam, ex eo liquet, quod Sancti obitum tempore Clodovei primi Francorum regis Chriſtianiſſimi contigiſſe tradat, cum tamen S. Apollinaris Epaoenſi ſynodo tempore Sigismundi, Burgundionibus imperantis, celebratæ, anno 517 interfuerit, atque adeo annis certe 7 Clodoveo regi, anno 511, ut inter eruditos jam convenit, defuncto, ſuperſtes in vivis fuerit. Sed tamen, cum ea, quæ de Sancti ſepultura deque geminis reliquiarum ejus translationibus illic memorata ſunt, falſitatis aliunde non convincantur, illudque documentum forte ex ſatis antiquo deſumptum fuerit manuſcripto, inde huc, quæ ad rem noſtram faciunt, tranſcribere non pigebit, quibus, quam quiſque vult, fidem habeat. En ejus, correctis typographicis mendis, verba: Sepultus... fuit beatus Apollinaris in eccleſia ſanctorum Apoſtolorum Petri et Pauli in ſuburbio Valentia.

47 Exinde vero tempore Damberti, episcopi Valentienſis (quem ſextum ab ipſo S. Apollinare episcopum, tacentibus antiquis, facit Barrali) creſcente multitudine fidelium maxima cum devotione, quia eccleſia S. Stephani protomartyris auguſtior et celebrior erat, reli-

AUCTORE  
J. G.

E

F

corporis  
translationes

AUCTORE  
J. G.

quæ beati Apollinaris ab ecclesia Apostolorum Petri et Pauli ad eandem basilicam beati Stephani summa cum veneratione concursuque populorum translatae sunt et ibi honorifice reconditæ. *Dein, interjecto miraculo, circa annum Christi 4060, ut illic dicitur, patrato, de quo infra agendum, alteram Sancti reliquiarum translationem sic recenset: Anno vero millesimo nonagesimo quarto corpus ejusdem sancti Apollinaris translatum est secundo ab ecclesia sancti Stephani in basilicam majorem suo nomine insignitam, et in majori altari collocatum, ubi cum summo decore permansit et veneratione. Quod vero in eodem instrumento apud Barrali loco citato adjicitur, in summa veneratione fuisse Sancti lipsana usque ad hæc vicina tempora Calvinianæ hæresis, quo \* et basilicæ solo æquatae et sacra lipsana Sanctorum voracibus consumpta sunt flammis, hoc certe instrumento isti vel recentiori manu additum fuerit, vel si eadem omnia manu conscripta sint, juniorem ejus ætatem apertissime hæc verba produnt. Atque hæc sunt, quæ de Sancti sepultura ejusque translationibus commemorata B reperi, quæque etiam laudatus num. 5 Saussayus elogio S. Apollinaris ad calcem superaddidit.*

\* quibus

B et patrato  
post mortem  
miracula.

48 De patratis per multa sæcula ad Sancti tumulum miraculis, ut ex Agobardi, num. 3 laudati, verbis liquet, dubium esse nullum potest. At ex iis nulla singillatim descripta ad nos pervenerunt, quod nescio, an veterum incuria, an temporum iniquitati rectius adscriperis. Ex iis vero prodigiis, quæ post Agobardi tempora contigerunt, unum laudatus Barrali refert, quo auctore aut teste, non edicit, de puero a natiuitate muto, Pastorello nomine, qui, ut ipse narrat, cum in ecclesia B. Stephani ab hebdomadario vespertinæ Laudes inchoarentur, ventumque esset usque ad canticum angelorum exclusive (ALLELUIA scilicet)... meritis beati Apollinaris primam vocem emittens, cum toto choro ALLELUIA decantavit. Altera duo laudatus supra Joannes Columbus lib. 1 de Rebus gestis episcoporum Valentinorum pag. 232 recensuit miracula, in S. Apollinaris ecclesia patrata, quorum uno puella, nomine RICILDIS, multis annis contracta, ... statim sic erecta et incolomis facta est, quasi nunquam renum ac crurium dolorem sensisset. Eodem quoque tempore, inquit C ex Brevariario Valentino idem scriptor, puella quædam, nomine Ermengardis, ex patre Rãgebarto, male a demone vexabatur. Hanc ecclesiam intrare spiritus malignus nullatenus sinebat etc. Hæc, prout Columbus refert, curata est, voto facto; quod cum frater non impleret, rursum a demone arrepta est, ad lectumque gloriosi Pontificis ductam in catenis ferreis, deseruit demon. Ita ille: sed biographum potius nostrum, rerum a Sancto nostro gestarum ocularem, ut diximus, minimeque suspectum testem nunc audire juverit.



## VITA

Auctore coævo, forsan Eladio diacono a,

Ex veteri Ms. S. Claudii, collato cum Mss. Accincti monasterii, Ursicampi et Cisterciensi, item cum editionibus Labbei tom. I Biblioth. Mss. pag. 689 et Edmundi Martene tom. VI Amplissimæ Collectionis p. 779. E

## PRÆFATIO.

Quantum se omnium vita Sanctorum beatis actibus sacrisque virtutibus non solum præsentem clarificavit in sæculo, sed æternitatis quoque titulus \* extulit in futuro; tantum fidelium sensibus reatum abusionis exhibent, si, linguae taciturnitate denegatis \* præconiis neglegantur b. Et licet sufficiat eis, presentia gaudia laborum vicisse compendiis \*, tamen memoria \* fraudantur et \* posteris, si succedentibus sæculis vivacia facta silentio denegerent. Et licet orbis totius spatia gestorum admiratione compleverint, et nullus sit Christiani nominis locus, qui aut electorum gloria careat, aut operum felicium laudes ignoret; tamen nos ammonent Apollinaris summi facta pontificis, ne prætereat sedulitas votis \*, quod nequit \* lingua exæquare successibus c.

S. Apollinaris gesta cur literis mandata.

\* Marten. sacculis  
\* al. negligantur

b  
\* Lab. compedibus  
\* Lab. memoriæ  
\* Martene, a

\* Lab. vocis  
\* ibid. nequam valet

## ANNOTATA.

a Consule num. 11, quo, Eladium diaconum hujus Vitæ auctorem non improbabiler dici posse, diximus.

b In veteri codice Ms., quo usus est Labbeus, item in Ms. Ursicampi, cujus apographum nobis anno 1666 communicavit Fr. Lud. Nicquet, bibliothecarius Cælestinorum Succisnensium, et in apographo Cisterciensi tom. VI Mss. num. 40 ita legitur: Si linguae taciturnitate debitis præconiis negligantur. Hac et sequenti periodo, satis obscura et impleta, significare vult biographus, injuriam Sanctis eorumque virtutibus fieri, si scriptis non transmittantur ad posterum.

c Imparem se hic et infra num. A biographus profertur, qui omnia S. Apollinaris gesta singillatim pro meritis prosequatur. Porro lectorem monitum hic velim, non pauciores in ipsis Actis, quam in Præfatione jam edita, variantes exstare lectiones, quas omnes, tum quod numero complures sint, tum quod non adeo magni momenti, deinceps adscribere, operæ pretium non duxi.

CAPUT